Θεώρημα ΛΕ'.

§. φοή. „ Λανθάνειν ἐμοὶ δοκεῖ τοὺς φιλοσοφοῦντας, τὸν „ ἀκριβῆ λόγον, καθ᾽ ὃν σῶμα σώματι κινήσεως μεταδί„ δωσι.

Τί ποτε γάρ ἐστι τὸ ἀπὸ τοῦ κινοῦντος μεταβαῖνον ἐπὶ τὸ κινούμενον; πότερον οὐσία τις, ἢ συμβεβηκός; ἀλλ᾽ εἰ μὲν ἐκεῖνο, ὁποία τις; τίς δ᾽ ὁ λόγος τῆς μεταστάσεως; τίς δ᾽ ὁ τῆς παρεγχωρήσεως; τίς δ᾽ ὁ τῆς γεννήσεως; τίς δ᾽ ὁ τῆς φθορᾶς; πῶς δὲ καὶ οὐσία ἡ τοῖς πᾶσιν ὁμολογουμένη ἐνέργεια; πῶς δ᾽ ἐξουσιοῦται τὸ κινοῦν; πῶς δὲ μετουσιοῦται τὸ κινούμενον; ὅ,τι ποτ᾽ αὖ εἴποις, οὐδὲν εἰρηκὼς ἔσῃ ὅ,τι μὴ ἄτοπον. Εἰ δὲ συμβεβηκὸς, πῶς ἄρα τελεῖται ἡ τούτου μετάβασις, πῶς δ᾽ ἐξ ὑποκειμένου γίνεται; πῶς δ᾽ εἰς ὑποκείμενον; πῶς δὲ διχάζεται, ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν ἀποτέμνεται; πῶς δὲ συγκεράννυται, καὶ συντίθεται; Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. φοθ'. Καὶ ἡ παρὰ τοῖς φιλοσοφοῦσι δὲ περὶ τοῦ ζητήματος στάσις, καὶ τῶν δοξασιῶν τὸ διάφορον, λαμπρότατον εἰσὶ τῆς περὶ αὐτὸ ἀγνοίας μαρτύριον. Οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν Γάλλον Καρτέσιον ἐπὶ τὸν Δημιουργὸν καταφεύγουσιν, ὃν ἀπερινοήτῳ τινὶ λόγῳ φασὶ (1) μέτρον κινήσεως πεπηγμένον τοῖς σώμασιν ἐνιέντα, διηνεκὲς αὐτὸ διασώζειν, οὔτ᾽ αὔξον, οὔτ᾽ ἐκμειούμενον. Καὶ δὴ αὐτὸν εἶναι, τὸν ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐν τοῖς σώμασι γινομένων συμπτώσεών τε, καὶ συγκρούσεων, καὶ μὴν καὶ νεύματι τῆς ψυχῆς, κατὰ τὰς τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων τοπικὰς μεταβάσεις, κινοῦντα ἀμέσως ἕκαστα, ἐν διαφέρουσι τοῖς τόποις κατὰ διαδοχὴν συντηροῦντά τε καὶ συνέχοντα. (2) Οἱ δὲ περὶ τὸν Γερμανὸν Λεϊβνίτιον, ὁρμὴν

(1) Ῥωχάλτιος Φυσικ. Κεφ. ί. Ἀειθ. ιβ'.
(2) Πουρχότ. Φυσικ. μέρ. ά. Τμήμ. δ'. Κεφ. ζ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μίαν τινὰ πρὸς ἅπαν μέρος, ταῖς κατ᾽ αὐτὰς μονάσιν οὐσιώδη ἐνασπείραντες, ταῖς τῶν σωμάτων συμβολαῖς, εἰς τὸ ποικίλον τῶν κινήσεων διορίζουσιν (1). Οἱ δὲ πλεῖστοι, οἷον δὴ ὁ Ὀλλανδὸς Μουσχεμβροέκιος (2) δύναμιν οὐκ οἶδ᾽ ἥντινα, τοῖς σώμασιν ἐνοικίσαντες, ἀφ᾽ ἑνὸς ἐφ᾽ ἕτερον ἔπειτα οὐ δυσχερῶς μετοικίζουσιν. Ἐξ οὗ καὶ ὅσον αὐτῆς θάτερον ἀπέθετο, τὸ μεταδὸν, τοσοῦτον θατέρῳ τῷ μεταλαχόντι ἐμφιλοχωρῆσαι συμβαίνειν φασίν. Ἡ δὲ δύναμις αὕτη ἐπὶ τῶν κατὰ προαίρεσιν κινημάτων, ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ προϊοῦσα ἐπὶ τὰ νεῦρα, κἀντεῦθεν ἐπὶ τὰ μυώδεια, τὰ ἐν τοῖς ὀργανικοῖς μέλεσι μεταβαίνουσα, ἐκ τούτων ἐπὶ τὰ ἐκτὸς ἡμῶν τέως, ἅττα ἂν κινῆσαι ἐπιχειρίσαιμεν, μὴ ὑπὲρ τὴν ἐν σφίσι τυγχάνοντα δύναμιν, προχωρεῖ. Ταύτῃ τοι καὶ πρὸς τοὺς πόνους ἀπαυδᾷν πεφύκαμεν, τῆς τοιαύτης ὑποφθινούσης δυνάμεως, καὶ οἷον ἀποδαπανωμένης. Ἀλλ᾽ ἐπιεικῶς ἡ πολυδοξία τὴν στάσιν οὐκ ἔστησεν, οὐδὲ τὴν ἀπορίαν ἐκ μέσου ἦρεν, οὐδὲν γὰρ λέγεται πρὸς ὃ αὖτις ἀπαρασαλεύτως ἔχοι τοὺς λογισμοὺς ἐφησυχάσαι. Αὐτίκα γὰρ οἱ πρῶτοι ὑπερφυᾶ τινα τὸν τρόπον ἡμῖν ὑποβάλλοντες, ἀσθένειαν κατηγοροῦσι τῆς φύσεως, ἣν εἰκὸς τὸν δημιουργήσαντα παντοίαις πεπλουτικέναι δυνάμεσι, καὶ πολύ γε πρότερον ἢ τοῦ ἀπορεῖν, τοῦ φιλοσοφεῖν ἡμᾶς ἀπαλλάττουσιν. „Εἰ μὴ ἄρα
„δή, ὥσπερ οἱ τραγῳδοποιοὶ ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ
„τὰς μηχανὰς καταφεύγουσι Θεοὺς αἴροντες, καὶ ἡμεῖς οὕτως
„εἰπόντες ἀπαλλαγῶμεν, ὡς ὁ ἐν Κρατύλῳ Σωκράτης φη-
„σίν. (3) Ἀλλ᾽ οὔθ᾽ οἱ δεύτεροι, οὔθ᾽ οἱ τρίτοι τὴν ἐπιπολάζουσαν ἀχλὺν ἀποσκεδάζουσι τοῦ ζητήματος. Τίς γάρ ποτε ἡ δύναμις ἐκείνη, καὶ πῶς ἡ ἀφ᾽ ἑτέρου ταύτης ἐφ᾽ ἕτερον συμβαίνει μετάβασις; πῶς δὲ οὗ μὲν ἀπιὼν ἐπιγίνεται, οὗ δὲ παριὼν ἀπογίνεται; ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ληπτὴ οὖσα, ὅσῳ γοῦν αἰσθήσει τεκμήρασθαι πολλάκις προκύπτει, ἢ καὶ ἤ-

δη

(1) Ἡ Φιλόσοφος τοῦ Κασιλλὲτ Φυσικ.
(2) Φυσικ. Κεφ. δ'. §. 110. κἑξ.
(3) Παρὰ Πλάτωνι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

δη περιιοῦσα κατὰ βραχὺ ἀπομαραίνεταί πως, καὶ τελευτῶσα ἐκλείπει, καὶ ἀποσβέννυται; Διὰ δὴ ταῦτα συντίθεμαί τε τῷ εἰπόντι, καὶ ἀποδέχομαι „ ὡς οὐδεὶς τῶν πάντων συνιδεῖν „ ἔχει ἀκραιφνῶς, οὐδὲ φάναι ὅπως τὸ σῶμα, καὶ πάντα „ τὰ μέρη, τὰ ἐν αὐτῷ κινουμένῳ διάκειται, καὶ τίνι δήποτε „ λόγῳ ἡ κατὰ τὴν κίνησιν ἐνέργεια ἐκ σώματος εἰς σῶμα „ μεταχωροῦσα μεθίσαται. (1)

Θεώρημα Λϛ΄.

§. φπ΄. „ Ἡ ἐν ἀδιαιρέτῳ τοῦ χρόνου κίνησις τῶν φύσει „ ἀδυνάτων ἐστὶ τοῖς σώμασι.

Οὐ γὰρ ἂν ἐπίσχοι ποτὲ ἅμα τε καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, τόπους πλείονας φύσει τῶν σωμάτων οὐδέν. (§. φλϛ΄.) Ἐπίσχοι δ᾽ ἂν εἴπερ ἐν ἀδιαιρέτῳ τοῦ χρόνου εἶχεν ἀνύειν τὴν κίνησιν. Τοῦτο γὰρ κίνησις, ἡ ἐκ τόπου εἰς τόπον μετάστασις. (§. φοέ.) Ὥστε διὰ τὴν ἀντίφασιν ἀδύνατον.

Θεώρημα ΛΖ΄.

§. φπά. „ Τὴν τῆς φορᾶς ταχύτητα αὔξειν μὲν ἐς ἄ„ πειρον, δυνατὸν, ἄπειρον δὲ εἶναι τῶν ἀδυνάτων.

Αὔξει μὲν γὰρ ἡ ταχύτης ἐς ἄπειρον ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἐπιδιδοῦσα ἀεὶ τέρματος αὐτῆς. (ἐξ ὑποθ.) καὶ §. τοζ΄. Ἐπιδιδόναι δὲ ἀεὶ τὴν ταχύτητα δυνατὸν, πλείονος μὲν ἐπιχορηγουμένης τῷ κινουμένῳ ὑπὸ τοῦ κινοῦντος ὁρμῆς, δι᾽ ἧς ἂν πλεῖον ἀεὶ καὶ πλεῖον διάστημα διεξέχοι ἐν ἴσῳ χρόνῳ, ἢ ἴσον ἐν χρόνῳ ἐλάσσονι, καὶ ἐλάσσονι, τῆς δὲ προσεντεθείσης ὁρμῆς ὑπὸ μηδενὸς διακοπτομένης. Ἄρα ὃ τὸ Α΄.

Ἄπειρον δὲ ταχύτητα φαμὲν, ἥπερ ἂν τάχος οὐκ ἂν εἴη περαιτέρω προσθεῖναι. (ἐξ ὑποθ. καὶ §. τοζ΄.) Ἀλλὰ γὰρ τοῦτο

---

(1) Γενεύσ. Ὀντολογ. Κεφ. ζ΄. Ὁρ. ξέ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τοῦτο ἐς ἀεὶ δυνατὸν (διὰ τὸ ά. μέρ.) ἐκεῖνο ἄρα ἀδύνατον, ὃ τὸ Β'.

Σχόλιον.

§. φπβ'. Οὕτως ἡμῖν ἐπιλύσιμον εἶναι δοκεῖ τὸ πρόβλημα, ἐπιλύσει παύτῃ καθαρεύσῃ ὑποθέσεως ἀδυνάτου. Φιλόσοφος δέ τις ἐν νεωτέροις τῶν οὐκ ἀσήμων, (1) ἀπειρόντι προϋποςησάμενος τὸ διάςημα, ὡς ἂν δυνατὴν εἶναι δείξῃ τὴν ἐς ἄπειρον τῆς κινήσεως ἐπιπάχυνσιν, διοςάμοι δοκεῖ ἁμαρτάνειν, τὸ μὲν ὅτι τοῦ ἀδυνάτου τοῦ ἀπείρου διαςήματος (§. τπθ'. τιγ'.), τὸ δυνατὸν τοῦ ἐς ἄπειρον προϊόντος πάχυς ἐπικεραννὺς, καὶ αὐτὸ τοῦτο σὺν ἐκείνῳ κατασκευάζει ἀδύνατον. Τὸ δὲ, ὅτι οὐ συνιδεῖν ἔοικεν, ὡς καὶ ἐπὶ περιδινήσει σώματος, ἐφ᾽ ἧς ἡ ἐς ἄπειρον χωροῦσα διαίρεσις τοῦ ποσοῦ μόνη προσαπαιτεῖται, καὶ αὐτὸ τοῦ ἀπείρου διαςήματος, ἐπιπαχυνθείη ἂν τὰ τῆς φορᾶς, οὐδὲν ἧττον ἐπ᾽ ἄπειρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ σωμάτων συνθέσεως, τουτέςι περὶ Ἀρχῶν, ἐξ ὧν πρωτίςων τὰ ἐν τῷ παντὶ σώματα συγκεκρότηται.

§. φπγ'. Τῶν ἐξ ὧν τὰ σώματα τὴν σύνθεσιν λέγεται ἔχειν ἀρχῶν, αἱ μὲν πρῶται εἰσὶν αἱ μὴ ἐξ ἄλλων, οὐδ᾽ ἐξ ἀλλήλων. Αἱ δὲ δεύτεραι, αἱ ἐξ ἄλλων ἁπλουςέρων. Καὶ αἱ μὲν μεταφυσικαὶ ἀκούουσαι, αἱ κατὰ μόνην ἀφαίρεσιν νοούμεναι, καὶ οὐδ᾽ αἰσθήσει, οὐδὲ φαντασίᾳ ληπταί. Αἱ δὲ μηχα-

(1) Γενουώσ. Ὀπτολ:γ. Προτ. 49'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μηχανικαὶ, καὶ ἐκ αἰσθήσει, φαντασίᾳ δέ. Αἱ δὲ αἰσθηταὶ, αἱ καὶ τῇ αἰσθήσει αὐτῇ, ὡς δηλοῖ καὶ τοὔνομα, ὑποπίπτουσαι.

§. φπδ'. Τὰ τὴν φύσιν τε καὶ οὐσίαν σώματος ἑκάστου χαρακτηρίζειν τε καὶ γνωρίζειν νοούμενα, καὶ παντὸς ἄλλου, ὃ μὴ τοιοῦτον ᾖ διακρίνειν τε, καὶ διαστέλλειν, εἶδος λέγεσθαι. (§. ρλγ'.) Τὸ δὲ δὴ τούτων δεκτικὸν, καὶ ὑπ' αὐτῶν γνωριζόμενόν τε, καὶ διοριζόμενον, ὑποκείμενον, (§. ρί.) καὶ ὕλη.

§. φπέ. Φύσει μεταβάλλειν λέγεται, τὸ οὕτω μεταβάλλον, ὡς μηδὲν αὐτοῦ μετὰ τὴν μεταβολὴν ἐναπολείπεσθαι, ὧν ἐκείνου μόνῳ τῷ εἴδει ἐνεωρᾶτο προσήκοντα, ἕτερα δὲ προσεγγίνεσθαι. Διὸ καὶ Ἀριστοτέλης τὴν οὐσιώδη ταύτην μεταβολὴν ὁριζόμενος „ μεταβολὴν ἀποδίδου τοῦ ὅλου εἰς ὅ-„ λον, ἥκιστα μένοντος τοῦ αὐτοῦ αἰσθητοῦ ὑποκειμένου (1). Μεταβάλλειν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς φαμὲν, τὸ καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν διασῶζον, τῶν αὐτοῦ προσηκόντων τῷ εἴδει τὰ πλείονα.

§. φπς'. Πολλὰ δὲ εἶναι ἐν τῷ παντὶ συντάγματι καθ' ἑκάτερον μεταβάλλοντα τῶν εἰρημένων τρόπων καὶ τῆς αἰσθήσεως αὐτῆς ἐπιμαρτυρούσης, καὶ τὴν τοῦ διακόσμου φερομένην ἔννοια (§. υπζ'. καὶ υπή.) ἐναργῶς παρίστησιν.

Θεώρημα ΛΗ'.

§. φπζ'. „ Ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος καθ' αὐτὰ, ἀρχαὶ εἰσὶ „ μεταφυσικαὶ, καὶ πρῶται.

Μεταφυσικαὶ γὰρ ἀρχαὶ προσείρηνται, αἱ κατὰ μόνην ἀφαίρεσιν νοούμεναι (§. φπγ'.) οὕτω δέ πη ἔχουσιν ἥτε ὕλη καὶ τὸ εἶδος, καθ' αὐτὰ χωρὶς ἀλλήλων ὑποστῆναι μὴ ἔχοντα. (§. ριγ'. ρμγ'.) Ἄρα τὸ Α'.

„ Ἀρχαὶ δὲ πρῶται εἰσὶν, αἱ μήτε ἐξ ἄλλων, μήτε „ ἐξ

(1) Βιβλ. Α'. Περὶ Γεν. καὶ Φθορ. Κεφ. δ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„ ἐξ ἀλλήλων, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν πάντα, ὡς Ἀριστοτέλης ἀπέ„ δωκε. (1) (§. φπγ'.) Ἡ δὲ ὕλη μεταφυσικῶς τε καὶ καθόλου ληφθεῖσα καθ᾽ ἑαυτὴν, οὐκ ἐξ ἄλλης ὕλης, ἐξ ἑαυτῆς γὰρ ἂν εἴη. Τοῦτο δ᾽ οὐκ ἂν εἴη σύνθεσις. Οὐδὲ μὲν οὖν ἐξ εἴδους. (§. ρμ'.) ὑποτίθεται γὰρ ἡ ὕλη καθ᾽ ἑαυτὴν ἀειδής. Ὡσαύτως δὲ οὐδὲ τὸ εἶδος καθ᾽ αὑτὸ ἐξ ἄλλου εἴδους, ἐξ ἑαυτοῦ γὰρ ἂν ἔχοι τὰ τῆς συνθέσεως. οὐδὲ ἐξ ὕλης· (§. ρλή.) ὑποτίθεται γὰρ ἀφῃρημένον τῆς ὕλης. Ἄλλως τε οὐδὲ φύσιν ἔχει αὐτὰ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα. (§. ρμα.) Ἄρ᾽ οὔτ᾽ ἐξ ἄλλων, οὔτε ἐξ ἀλλήλων. Ὅτι δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν ἅπαντα τὰ σώματα φανερόν. ἐκ γὰρ τοῦ α. ὑλικοῦ, καὶ τῶν σωμάτων τὰ ἁπλούστατα· (§. ρκα.) καὶ τὰ μικτά· (§. ρκγ'.) ἐκεῖνο δὲ καθ᾽ ἑαυτὸ ἄνευ τοῦ εἴδους ἀνυπόστατον. (§. ρμγ'.) Ἄρα καὶ ἐξ αὐτῶν τὰ πάντα. Ἄρα καὶ τὸ Β'.

Σχόλιον.

§. φπή. Μεταφυσικῶς οὕτω τὰς τῶν σωμάτων ἀρχὰς ὑπέθεντο Πυθαγόρας, καὶ Πλάτων, καὶ οἱ Στωϊκοὶ, καὶ ὁ περὶ αὐτῶν, ἀκριβέστερον ἁπάντων πραγματευσάμενος Ἀριστοτέλης. Πυθαγόρας μὲν γὰρ (2) ἐξ ὑποκειμένου καὶ ἀριθμῶν τὰ ἐν τῇ φύσει ἅπαντα συνεκρότει, καὶ τῇ μὲν μονάδι τὸ ποιητικὸν ὑπηνίσσετο· τῇ δ᾽ ἀορίστῳ δυάδι τὸ ὑλικὸν „ καὶ παθητικόν· ὧν τὸ μὲν ἐστὶν ὁ νοῦς Ὁ ΘΕΟ'Σ, τὸ δὲ „ ὁ κόσμος ὁ ὁρώμενος. (3) Τοῖς δὲ ἐντεῦθεν ἀριθμοῖς τὰ εἴδη. (4) Ἀλλὰ γὰρ τῷ τρόπῳ ἐκ τῶν ἀριθμῶν συνίστασθαι τὰ ὄντα οὗτος αἰνίζων ἐφιλοσόφει, οὐ πάντῃ σύμφωνος τοῖς πολυπραγμονήσασι φέρεται δόξα. Ὁ μὲν γάρ τις ἀντὶ τῶν ἀριθμῶν ἐξεδέξατο (αὐτὸ τοῦτο τὸ εἰρημένον) τὰ εἴδη,

---

(1) Φυσικ. βιβλ. ά.
(2) Παρ᾽ Ἀρισ. βιβλ. ά. Μεταφ. Κεφ. ς'. καὶ ἀλλ.
(3) Πλούτ. Α'. Ἀρισκ. Κεφ. γ'.
(4) Αὐτ. αὐτ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

εἴδη, τὰ ἀπὸ τῆς μονάδος, ἤτοι τοῦ νοῦ κοσμηθέντα (1). ὁ δὲ τὰς ἰδέας, καθ' ἃς ἕκαστα δημιουργεῖται, ἃς εἰσῆγεν ὁ Πλάτων ὕστερον. (2) Ὁ δέ τις πως καὶ αὐτὰς τὰς ἀτόμους. (3) Πλάτων δὲ ὁ ἐκ τῶν Πυθαγορείων ναμάτων, τῶν αὐτοῦ δογμάτων τὰ πλεῖω ἐξαρυσάμενος, ὅ,τε Σωκράτης (αἱ αὐταὶ γὰρ ἑκατέρου περὶ τοῦ παντὸς φέρονται δόξαι. (4) τρεῖς ἀρχὰς ὑπετίθεντο, τὸν Θεὸν, τὴν ὕλην, τὴν ἰδέαν·
„ ἔστι δὲ ὁ Θεὸς νοῦς. Ὕλη δὲ τὸ ὑποκείμενον, πρῶτον γε-
„ νέσει καὶ φθορᾶ. Ἰδέα δὲ οὐσία ἀσώματος ἐν τοῖς νοή-
„ μασι καὶ ταῖς φαντασίαις τοῦ Θεοῦ. (5) Οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἦν αὐτοῖς ἡ ἰδέα, ὅ,τι μὴ νόησις τοῦ Θεοῦ, καθ' ἣν ἡ ὕλη
„ ἄμετρος οὖσα κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον, ὡς κατὰ μέτρον ἄϋλον
„ διατάττεται. (6) Ἐπάναγκες γὰρ ἦν κατὰ τοὺς Πλατωνικοὺς ταῦτα τὰ τρία θέσθαι ὅτι ὁ κόσμος μὴ ἐκ ταυτομάτου τοιοῦ-
„ τος ὢν, οὐ μόνον ἔκ τινος ἐστὶ γεγονὼς, ἀλλὰ καὶ ὑπό τι-
„ νος, καὶ πρός τι. (7) Καὶ οἱ Στωϊκοὶ δὲ οἱ ἀπὸ Ζήνωνος τοῦ Κιττιέως, τὴν μέν τινα ἀρχὴν ἐνεργητικὴν εἰσῆγον, ὅς ἦν αὐτοῖς Θεὸς, τὴν δὲ παθητικὴν, ἥτις ἡ ὕλη. Καὶ ἡ μὲν δραστήριος οἷά τις ψυχὴ τοῦ κόσμου αὐτοῖς ἐπρεσβεύετο, πῦρ καθαρώτατον, διὰ πάντων δηλονότι τῶν σωματικῶν ὄντων διήκουσα, πᾶσί τε τὴν κίνησιν, καὶ τὴν δύναμιν παρεχομένη, ἀφ' ἧς δὴ παγκοσμίου, καὶ ἡ τὸν ἄνθρωπον εἰδοποιοῦσα ψυχὴ, ἀπορρώξ τις οἷον ἀποτέμνεται, καὶ οὐ μόνη, καθόλου δὲ καὶ πᾶν ὅ,τι εἰδοποιὸν ἐστὶν ἐπὶ παντὸς σώματος. „ Διὸ καὶ πῦρ τεχνικὸν ἡ φύσις, ἤτοι τὸ καθόλου τοῦτο καὶ θεῖον εἶδος, τοῖς περὶ Ζήνωνα ἤρεσαι, πρὸς τὸ δημιουργεῖν. Ἡ δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς παθητικὴ ὕλη, ἁπλῆ τε ἦν, καὶ ἄμορ-

(1) Βυρνέτιος ἐν Ἀρχαιολογ. βιβλ. Α'. Κεφ. θ'.

(2) Ἰάκωβος ὁ Βρυκέρος ἐν τῇ Συμφων. τῶν Ἀριθμ. τοῦ Πυθαγόρου, καὶ τῶν ἰδιῶν τοῦ Πλάτ.

(3) Κυδδόρτιος ἐν τῷ Νοερῷ Συστήματι.

(4) Πλούταρχ. Ἀρεσκ. βιβλ. Α'. Κεφ. γ'.

(5) Αὐτ.

(6) Ἀλκινόου Εἰσαγ. Κεφ. θ'.

(7) Πλούταρχ. Ἀρεσκ. Βιβλ. Α'. Κεφ. ζ'.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μορφος, ϗ ἀκίνητος, ϗ αἰωνία, ὑπὸ τῆς θειοτέρας ἐκείνης ϗ δραςηρίυ ἀρχῆς, κ̔ϳ λόγυς ἀναγκαίυς τινὰς (ὕπεςι δὲ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ θεῖον, τὸ δὶ ἁπάσης τῆς ὕλης διῆκον, τῇ εἱμαρμένῃ) ἐκμορφυμένη τε ϗ κινυμένη. Κεῖται δὲ ἡ δόξα παρὰ Πλυτάρχῳ. (1) „ Οἱ γὰρ Στωϊκοὶ κοινότερον „ Θεὸν ἀποφαίνονται πῦρ τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον, ἐπὶ γε„ νέσει κόσμυ ἐμπεριειληφότας πάντας τὺς σπερματικὺς „ λόγυς, καθ᾽ ὓς ἕκαςα καθ᾽ εἱμαρμένην γίνεται. Καὶ „ πνεῦμα μὲν διῆκον δὶ ὅλυ τῦ Κόσμυ, τὰς δὲ προσηγο„ ρίας μεταλαμβάνον δὶ ὅλης τῆς ὕλης, δὶ ἧς κεχώρηκε „ παραλλάζει. Θεὸν δὲ ϗ τὸν Κόσμον, ϗ τὺς ἀςέρας, ϗ „ τὴν γῆν. Τὸν δ᾽ ἀνωτάτω πάντων νῦν ἐν αἰθέρι. Ἐπὶ τύτοις δὲ Ἀριςοτέλης αἰνιγμάτων τε ϗ ἀλληγοριῶν ἀπεχόμενος, σαφεςέραν ἡμῖν τὴν περὶ τῶν Μεταφυσικῶν Ἀρχῶν, εἰσήγησιν, ὡς εἶχε δόξης, προβάλλεται, τρεῖς ἀρχὰς ὑποτιθέμενος, τὴν ὕλην, ϗ τὸ εἶδος, καὶ τὴν ςέρησιν. Καὶ „ ὕλη μὲν αὐτῷ ἡ μηδέτι, μήτε ποσὸν, μήτε ποιὸν, μη„ δέ τι τῶν οἷς τὸ ὂν διορίζεται. (2) Θετικῶς δὲ ἀποδιδόν„ τι, τὸ Α΄. ἐςὶν ὑποκείμενον ἐξ ὗ ἐνυπάρχοντος, κα„ θ᾽ αὑτὸ, ϗ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς γίνεταί τι, ϗ εἰς ὃ ἔ„ σχατον ἀναλύεται. (3) Τὸ δὲ εἶδος, θεῖόν τι ἀγαθὸν, „ ϗ ἐφετὸν ἐςὶν αὐτῷ. (4) καὶ λόγος ὁ τῦ τί ἦν εἶναι. „ (5) Καὶ ἐντελέχεια πρώτη, ἀρχὴ ὗσα τῆς δευτέρας ἐν„ τελεχείας. (6) Καὶ τύτων τέινυν ἀρχῶν, ἧ φασὶ, κειμένων τῶν κατὰ σύνθεσιν, ἐπὶ πάντων (τὰ γὰρ πάντα „ φησὶν ἐξ ὑποκειμένυ ϗ εἴδυς (7)), φέρεταί τις ϗ τρίτη κατ᾽ αὐτὸν ἀρχὴ ἐφ᾽ ἑκάςης θεωρυμένη γενέσεως, ἡ ςέρησις. Ἔςι γὰρ ἡ γένεσις μεταβολή τις ἀπὸ τῦ μὴ εἶναι ἐπὶ τὸ εἶναι· ἐν ἑκάςῃ δὲ μεταβολῇ, ϗ τὸ μεταβάλλον ἐςὶ, ϗ τὸ ἀφ᾽ ὗ, ϗ τὸ εἰς ὃ μεταβάλλει. Καὶ μεταβάλλον μὲν, τὸ ὑποκείμενον. Ἀφ᾽ ὗ δὲ ἡ ςέρησις. Εἰς ὃ δὲ τὸ εἶ-

(1) Πλύταρχ. Ἀρεσκ. Βιβλ. Α΄. Κεφ. ζ΄.
(2) Μεταφ. Ζ. (3) Φυσικ. Α΄. Κεφ. θ΄.
(4) Αὐτ. (5) Β. Φυσικ. Α΄.
(6) Β. Περὶ ψυχ. Κεφ. α΄. (7) Α. Φυσικ. Κεφ. η΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

εἶδος. Μεταβάλλει δὲ τὸ μεταβάλλον ἤτοι κατὰ τέχνην, οἷον σχῆμα ἀμεῖβον, ἢ κατὰ ἀλλοίωσίν τινα φυσικωτέραν, τῶν ἐνυπαρχόντων αὐτῷ συμβεβηκότων τινὰ μὲν ἀποτιθέμενον, τινὰ δὲ καὶ τῶν μὴ προσόντων προσαποριζόμενον· ἢ κατ' οὐσίαν, τῶν, ὧνπερ πρότερον ἐπῆν αὐτῷ ἐπαισθέσθαι ὡς εἰδοποιῶν συνιδεῖν παρεχόμενον οὐδέν, ἤτι μόλις. Διὸ καὶ μεταβολὴ ἡ μὲν ἤκουσε κατὰ τέχνην, ἡ δὲ κατ' ἀλλοίωσιν, καὶ ἑκατέρα ἐπουσιώδης. Ἡ δὲ κατὰ φθίσιν καὶ οὐσιώδης, μέχρι τῆς πρωτίστης ὕλης, κατὰ ταύτην τῆς ἀναλύσεως χωρούσης· οὗ χάριν „ καὶ μεταβολὴ τοῦ ὅλου εἰς ὅλον ὥρισται. (1)

Θεώρημα ΛΘ'.

§. φπθ'. „ Παντὶ σώματι, ὅπερ αὖ ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς „ οὖσι δυνάμεων, φύσει τε καὶ οὐσίᾳ μεταβάλλειν δύναται, „ διτταί τινες ἐξ ἀνάγκης ἔνεισιν ἀρχαὶ ἐξ ὧν σύγκειται, „ ἡ μὲν εἰδοποιοῦσά τε, καὶ διορίζουσα, ἡ δὲ εἰδοποιουμένη „ τε καὶ διοριζομένη.

Μεταβάλλειν γὰρ δὴ πεφυκὸς, ὧν μὲν ἐπ' αὐτῷ πρότερον ἦν ἐπαισθέσθαι, οἴχεσθαι αὐτὰ δύναται, ὧν δὲ μὴ, προσεγγίνεσθαι. (§. φπέ.) Ὥστε προσεῖναι μὲν αὐτῷ ἅττα αὖ ἀποσβέσοιτο, προσιέναι δὲ εἰ τύχοι, καὶ ἃ αὖ ἐπιγένοιτο. Ταῦτα δὲ τῆς προτέρας καταστάσεως τὴν δευτέραν διακρίνει τε καὶ διΐστησιν, ὡς δῆλον ἐστιν. Ἆρα ἐπὶ τοῦ οὕτω πεφυκότος μεταβάλλειν τό, τε διακρῖνον καὶ διαστέλλον, τό, τε διακρινόμενον, καὶ διοριζόμενον, ὅπερ ἦν τὸ Α'. καὶ τὸ Β'.

Ἄλλως. Μετάβασίς τις ἡ τοιαύτη μεταβολὴ ὡμολόγηται οὖσα. Καὶ ἔστιν ἄρα τὸ μεταβαῖνον κατ' αὐτὴν, καὶ τὸ ἀφ' οὗ, καὶ τὸ εἰς ὅ. Ἀλλὰ μὴν ταῦτα (τὸ ἀφ' οὗ λέγω, καὶ τὸ εἰς ὅ.) ὡς ἀντικείμενα καὶ διορίζοντα ἐστί. (§. τοά.) Τὸ δὲ διορίζον συνεισάγειν οἷον ἐστὶ, τὸ διοριζόμενον. (§. τπ'.) Ἆρα κτ.

Ἀλ-

(1) Α. Περὶ Γεν. καὶ Φθορ. Κεφ. Δ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

*Ἄλλως. Ἐξ ἀναλογίας ἀπὸ τὴν κατὰ τέχνην, καὶ ἐπὶ τὴν κατὰ φύσιν, αὐτὰ δὴ ταῦτα, τὸ διορίζον τε καὶ τὸ διοριζόμενον, κατασκευάζειν εἰώθασι.

Πορίσματα.

§. φϞ΄. Α΄. Παντὶ ἄρα τῷ οὕτω μεταβάλλοντι, ἐνεστιν ὕλη καὶ εἶδος. (§. φπδ΄.) ἐξ ὧν αὐτῷ ἡ σύνθεσις ὡς ἀρχῶν.

Β΄. Ἐπεὶ δὲ πολλὰ ἐν τῷ παντὶ οὕτω μεταβάλλει, (§. φπς΄.) Ἀρχαὶ ἄρα εἰσὶν ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος, τῆς τῶν ἐν τῷ παντὶ σωμάτων συνθέσεως.

Γ΄. Ἐπεὶ δὲ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος ἀρχαὶ ἀπεδείχθησαν οὖσαι μεταφυσικαί τε καὶ πρῶται· (§. φπζ΄.) αἱ ἀρχαὶ ἄρα αἱ μεταφυσικαί τε καὶ πρῶται λεγόμεναι, οὐ κενά τινα ἐπινοίας ἐστὶν ἀναπλάσματα, ἀλλ᾽ αὐτοῖς τοῖς σώμασι φύσει ἐνυπάρχουσαι εἰσί, τὸ μὲν φύσει ἐξ αὐτῆς τῆς πραγμάτων τῆς οὐσίας, κατὰ συνυπόστασιν ἔχουσαι, (§. ρμέ. καὶ ρμς΄. ρμζ΄.) τὸ δὲ μεταφυσικῶς, ἐξ αὐτῆς τῆς κατὰ τὸν νοῦν ἀφαιρέσεως (§. φπζ΄.) κατὰ τὴν ἀπ᾽ ἀλλήλων τῇ ἐπινοίᾳ γινομένην διαίρεσιν.

Θεώρημα Μ΄.

§. φϞά. „ Κἂν σώματα ἐν τῷ παντὶ τοιαῦτα τινὰ ὑποτεθῇ, εἰς αἱ ἐν τῇ φύσει δυνάμεις, οὐδεμίαν μεταβολὴν ἐμποιῆσαι οἷαί τε εἰσί, τὰς αὐτὰς οὐδὲν ἧττον ἔχοι
„ αὖ καὶ ταῦτα ἀρχὰς τῆς ἰδίας ἑαυτῶν συστάσεως, ὕλην
„ τε φημι καὶ εἶδος, τὰς μεταφυσικὰς, καὶ πρωτίστας.

Σῶμα γάρ, ὕλη ἐστὶ μετὰ διορισμοῦ τεθεῖσα, τοῦ κατ᾽ εἶδος, καὶ σχήματος, καὶ μεγέθους, καὶ τὰ λοιπά. (§. φιά.) Ἦν δὲ ἄρα, κἀπὶ τοῖς ὑποτιθεμένοις σώμασι, καίτοι φύσει ἀπαθέσιν, ἑκάτερον, τό, τε διορίζον φημί, καὶ τὸ διοριζόμενον. Οὐκοῦν καὶ ἡ ὕλη, καὶ τὸ εἶδος. (§. φπδ΄.) Ἄρα κτ.

*Ὅρα καὶ §. ρκά. καὶ ρκβ΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Πορίσματα.

§. φϞβ'. Α'. Καὶ ἡ Ε'. τοίνυν, καὶ αἰθερεία καλουμένη ὕλη, τῶν αὐτῶν διμοιρήσει τουτωνὶ γενικωτάτων ἀρχῶν, ὕλης τε φημὶ καὶ εἴδους, σῶμα οὖσα καὶ αὐτὴ, κἂν ὅτι ἁπλούστατον.

Β'. Καὶ κοινὴ ἄρα ἐπὶ πάντων τῶν τε ὑπὸ σελήνην, καὶ τῶν ὑπὲρ τὴν σελήνην οὐδὲν ἧττον σωμάτων, ἡ α. μεταφυσικὴ ὕλη· ἡ αὐτὴ ἐνοῦσα τοῖς πᾶσι καὶ ὁμογενής. Ταύτῃ τοι καὶ ἡ Ε'. λέγεται ἐπ' ἐκείνων, ὡς ὕλη δευτέρα τοῦτο δεόντως ἀκούσεται, καὶ κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰς ὑπὸ σελήνην δευτέρας τέσσαρας, τουτέστι τὰ στοιχεῖα, οὐμὴν δὲ, καὶ ἢ τῆς α. ἀντιδιῄρηται.

Θεώρημα ΜΑ'.

§. φϞγ'. „ Ὑποκεῖσθαι δὴ οὐσίας σωματικὰς φύσει ἀτό-
„ μους ἐν τῷ παντὶ ἀποφαινόμεθα.

Καὶ γὰρ εἰμὴ τινὰ εἶναι πάθη ἐν τῷ παντὶ σώματα φύσει ἄτομα, οὐκ ἔσται ἐν τῇ φύσει τὰ μέρη μὲν ὄντα, ὅλα δ' οὐχί. Ἀλλ' ἔστι δὴ (§. υθ'. υί.) Ἄρα κτ.

Ὅρα καὶ ἐν §. υκϛ'. καὶ υκζ',

Σχόλιον.

§. φϞδ'. Ὑφίστασθαι μὲν οὖν ἐν τοῖς σώμασι τὰς φυσικὰς ταύτας ἀτόμους, κομιδῆ ἀποδεδειγμένον οἴεται ὁ νεώτερος Οὐολτέριος. (1) Ἣν γὰρ ὑποθείημεν κύβον, φησὶ, τοσαύτην ἔχοντα τὴν ὕλην, ὁπόσους τοὺς πόρους (ὡς γὰρ ὁμόλογον αὐτῷ λαμβάνεται, ἐπὶ παντὸς σώματος περιττεύειν τούτους ὑπὲρ ἐκείνην, εἴγε καὶ τὸ δεκάκις ἐννάκις τοῦ τῶν σωμά-

(1) Οὐολτέριος ἐν τοῖς Στοιχείοις τῆς Φιλοσοφ. τοῦ Νεύθωνος Κεφ. ί.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μάτων ἁπάντων ὑπερβεβληθέντος τοῦ χρυσοῦ, κουφότερον ὕδωρ, διὰ τῶν πόρων ἐκείνου θλιβόμενον διηθεῖσθαι, διὰ πείρας σαφοῦς πάντες ἴσασι.) φανερὸν ὡς ὁ κύβος, τῆς φαινομένης ὕλης πράγματι ἕξει τὸ ἥμισυ. Ἢν δὲ διχαθῇ τὸ τεταρτημόριον. Ἢν δ' αὖθις ὑποδιχαθῇ ὀκτημόριον. Ἐπ' ἄπειρον ἄρα τεμνόμενος ὁ κύβος, εἰς τὸ μηδὲν ὅλως ὕλης ἔχειν τελευτῶν ἀπολήξει. Καὶ ἐφέσεται ἄρα, ἵνα μὴ τὸ ἄτοπον ἕψηται, τὰ τῆς διαιρέσεως, ἐπί τι μόριον, ὃ ἀνάγκη ὁλόπληρες εἶναι καὶ ταύτῃ ἄπορον. Ἄλλως τε καὶ δυοῖν πόρων μεταξὺ φησὶν, ἤτοι σῶμα εὑρήσομεν, ἢ οὐχί. Ἀλλ' εἰ μὴ, οὐδ' ὕλη ἄρα παρῆν, καὶ ὁ πόρος εἷς. Εἰ δὲ τοὐναντίον, τὸ ἄρα ἐμπίπτον σωμάτιον πόρων ἀμοιροῦν, οὐδεμιᾷ διαιρέσει ὑπείκει, καὶ ἄτομον ἐστὶν, ὡς ὑπ' οὐδεμιᾶς τῶν ἐν τῇ φύσει δυνάμεων τμηθῆναι δυνάμενον. Ἔχει δὲ οὕτως εἴ τις ἀκριβῶς σκοποίη, καθ' ὁποῖον γὰρ ἂν ἧς ἔχει ἐκτάσεως μέρος τὸ ἄπορον αὐτὸ, τὴν τομὴν ὑποσταίη; ἤτοι γὰρ δήπου κατὰ πάντα, ἢ κατὰ μὴ πάντα, ἢ κατὰ μηδέν. Ἀλλὰ κατὰ μὲν πάντα οὐκ ἂν ἔχοι, μὴ ἐξὸν τὴν ἔκτασιν εἰς ἅπαντα αὐτῆς τὰ μέρη ἐνεργείᾳ τμηθῆναι, δυναμένην ἐπ' ἄπειρον διαιρεῖσθαι, ἥπερ αὐτοῖς δοκεῖ. Ἀλλ' οὐδὲ κατὰ μὴ πάντα, τινὰ δὲ, ὑποτιθεμένου γὰρ τοῦ διαιρετικοῦ ὅλῃ ἐπιχειρεῖν τῇ ἀτόμῳ, ἀποκληρωτικὸν ἂν εἴη, τὸ τάδε μὲν ἐπ' αὐτῆς διαιρεῖσθαι λέγειν, τάδε δὲ μὴ, καὶ τέμνεσθαι μᾶλλον ὧδε, ἢ ὧδε. Ἢ ὅτι ὧδε μὲν πόρος καὶ ὀπὴ, ἐκεῖσε δὲ οὔ; ἀλλ' ὑπετέθη δὴ μεταξὺ τῶν δύω προσεχῶν, τρίτον πόρον ἐμφιλοχωρεῖν μηδένα. Ἢ πῶς ὅτι ὧδε μὲν μανώτερον τὸ σωμάτιον, καὶ μᾶλλον ἄπονον, ἧττον δ' ἀντέχον πρὸς τὴν διαίρεσιν, ἐκεῖσε δὲ πυκνότερόν τε καὶ ἀπαθέστερον; ἀλλ' ἤδη καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τῆς πυκνότητος, τοῖς πόροις συναποκέκρυσται. Λείπεται ἄρα τὸ γ'. εἰπεῖν ἐξ ἀνάγκης, ὅτι κατὰ μηδὲν ἂν τῆς κατ' αὐτὸ ἐκτάσεως σημεῖον διαιρεθείη, οὐδεμιᾷ τῶν ἐν τῇ φύσει δυνάμεων τὸ ἁπλοῦν σωμάτιον. Καὶ ταύτῃ μὲν ταῦτα, τὰς δὲ κατὰ φύσιν ἀτόμους ὑφεστάναι ἐν τοῖς οὖσι, καὶ πεῖρα κατασκευάζει ἀμφιλαφής. Ἡ γὰρ καθεστῶσα τοῦ παντὸς μορφή τε καὶ τάξις, καθ' ἣν ἐκ τῶν φθορᾷ διαλυομένων, ἀεὶ παραπλήσια τοῖς εἴδεσιν ἀντικαθίσταται, καὶ κατὰ χρόνους τεταγμένους, καὶ τὰς αὐτὰς πλουτοῦντα δυ-

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

νάμεις τε, καὶ ἐνεργείας, καὶ ἰδιότητας, πῶς οὐ λαμπρὸν ἐστὶ μαρτύριον, τὰς πρώτας τῶν σωμάτων ἶνας οὕτως εἰπεῖν, ἀτρέπτους, καὶ ἀμεταβλήτους διαρκεῖν, καὶ ἀεὶ τοιούτους; Ἀπαραλλάκτως γὰρ ἀεὶ γεννᾶται τὰ ζῶα, ἐπίσης τε αὔξει κατὰ εἴδη τρεφόμενα, καὶ ἐπιδόντα ἄχρι τινὸς πάλιν φθίνει, καὶ διαφθείρεται. Καὶ φυτὰ ὁμοίως βλαστάνει καὶ φύεται κατὰ γένος καὶ καθ᾽ ὁμοιότητα, καὶ θάλλει, καὶ ἀκμάζει εἰς τελειότητα ἥκοντα τὴν κατὰ τὰ ἐν αὐτοῖς προσήκουσαν σπέρματα, καὶ φυλλοφορεῖ, καὶ καρπογονεῖ, ἐν ὥραις ἐπετείοις, κατὰ τὴν τῶν κλιμάτων διαφορὰν ἀεὶ ταῖς αὐταῖς, καὶ ἐν χώραις ταῖς καταλλήλοις καὶ προσφυέσι, καὶ ἐν μέτρῳ χρόνου τῷ δέοντι. Καὶ τ᾽ ἄλλα ὡσαύτως. Εἰ δέ ποτ᾽ ἦν τὰς ἁπλουστάτας φύσεις ἐξ ὧν αὐτὰ, τῇ ἀναλύσει καὶ ταύτας ὑπεικούσας, ἐπιτριβομένας, καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐκλεπτυνομένας, μέγεθός τε καὶ σχῆμα τέως ἀμείβειν, (εἰκὸς δὲ εἰ τομῆς ἐτύγχανον δεκτικαὶ, τοῦτο πάσχειν διηνεκῶς κινουμένας, προσαρρασσομένας τε ἀλλήλαις, καὶ συγκρουομένας· τοσούτῳ τε μᾶλλον, ὅσῳπερ ὁ τῆς ἐπιφανείας λόγος, ἀεὶ ἐπαύξων αὐταῖς τῇ τῶν ὄγκων ἀπομειώσει, δυσχερεστέραν καθίστη αὖ τὴν διαίρεσιν). Ἔδει δήπου ἐκ τοῦ ἀκολούθου προϊόντος τοῦ χρόνου, τάχιον μὲν τρέφεσθαι καὶ αὔξησιν, ὅσα τροφὴν καὶ αὔξησιν ἐπιδέχεται, θᾶττον δὲ καὶ ῥᾴδιον πλεῖσθαι τὰς τῶν τρεφομένων διαφορήσεις τε καὶ ἐξαναθυμιάσεις· ἀραιέστερα δὲ τὴν σύστασιν καθίστασθαι τὰ ῥοώδη, καὶ ὑγρότερα τὰ ὑγρὰ, καὶ τὰ στασὰ καὶ πάγια ἧττον στερρὰ καὶ ἀντίτυπα, καὶ συνελόντι φάναι ἑτεροῖα τινὰ προσῆκε διαμορφοῦσθαι τὰ πάντα ἤδη, καὶ μακρῷ τῶν πρὶν διαφέροντα. Φέρε γὰρ τετρίφθω (1) ὑπολεπτυνθεὶς εἰς κόνιν οἵαν ἔτι παχυμερεστέραν λίθος ὁ μάρμαρος, καὶ τῆς αὐτῆς μέρος εἰς λεπτοτέραν, καὶ ἐκ ταύτης κόνις ἔτι τρίτη συνεστάσθω, δυεῖν τοῖν προτέροιν τῇ λεπτότητι διαφέρουσα· τούτων δὲ ἑκάστη χωρὶς κατὰ μέτρον ἴσον ληφθεῖσα, κηρῷ καὶ αὐτοῦ ἰσομέτρῳ, πυρὸς δυνάμει ἐκτακέντι συμμεμίχθω. Τί δῆτα; τρίτον εἶδος φυράματος,

ἀέρος

(1) Μυσχεμβροέκ. Στοιχ. τῆς Φυσικ. Κεφ. β΄. §. 26.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΠΕΤΡΟΥ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

αέρος ψύχει παγιωθέν, ἐντεῦθεν ἡμῖν συσαθήσεται, ἐ-
πισήμως σερρότητι διαφέροντος. Τί τοίνυν ἔχει παραπλή-
σιόν τι, κἀπὶ τῆς ἐκφύσεως τῶν φυτῶν, καὶ τῆς γεννήσεως τῶν
ζώων, καὶ τῆς συμπήξεως τῶν μετάλλων, καὶ τῆς συγκρίσεως
τῶν ἄλλων σωμάτων, πάρεστι καθορᾷν ἐν τῇ φύσει συμ-
βαῖνον, εἰς τὸ διηνεκὲς προαγομένης ἐν τῇ φύσει, τῆς τῶν
ἀπλυσάτων σωματίων τρίψεως, καὶ διαλεπτύνσεως; Ἀλλὰ
γὰρ ἐς τ' αὖ ὕδωρ τε νάη, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλη ἀ-
κλινὴς ἐσήξει ἡ φύσις, ἐν οἷς ὑπὸ τοῦ πήξαντος ἐτέθη, ῥι-
ζώματ' ἔχουσα, ἀτρέπτων ἐν αὐτῇ σωζομένων τῶν ἀπλυσά-
των σοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστα συγκεκρότηται. Καὶ γὰρ καὶ
τὸ σωμάτων ἁπάντων ὁμολογουμένως δρασικώτατον πῦρ, τὸ
διὰ πάντων μονονοῦ διῆκον καὶ πάντα καταναλίσκον, τὰ μὲν
ἐκ τῶν ἀπλυσάτων ἐκείνων σύνθετα ὄντα, ἀναλῦσαι δυνή-
σεται εἰς τὰ ἐξ ὧν συνέστηκεν, ἐκείνων δὲ οὐκ αὖ κατισχύ-
σειεν, ἀλλ' ἀδάπανα παρέρχεται, καὶ ἀλώβητα παρεᾷ ἅπερ
ἔχει φύσεως, ἐξ ὧν αὖθις συνιόντων, ἡ προτέρα μορφή τε
καὶ φύσις, τοῖς συνθέτοις ἀποκαθίσαται. Τὸν γὰρ χρυσὸν,
καὶ τ' ἄλλα μέταλλα, καὶ μὴν τὴν ἀνάλυσιν τοιοῦτον ἀπέδω-
κε, καὶ τὰ μὲν μέρη ἀλλήλων διέστησε τῆξαν, ἠρεμοῦσί τε τὸ
πρὶν, κινήσεως αὐτοῖς ἐκοινώνησε, τὰ δὲ ἀπλύσατα ἤκι-
σα ἔθρεψε. Καὶ τὸ ὕδωρ δὲ ὡσαύτως εἰς ἀτμοὺς ἦρεν ἀπο-
λεπτύναν, τὰ δὲ πρώτισα τῶν ἐν αὐτῷ μορίων ἀπαραλύ-
μαντα εἴασεν. Συνιόντα γὰρ ὑπὸ ψύχους ἀλλήλοις ὕσερον
εἰς ψεκάδας κατήχθη, καὶ ὕδωρ οἷόν περ ἦν καὶ πρὸ τῆς
ἐξατμίσεως ἀνεφάνη. Ἀλλὰ καὶ ὑδράργυρος εἰς ἀναθυμιά-
σεις ἀρθεὶς, αὐτὸ τῇ συνελεύσει τῶν μορίων ὤφθη, ὑ-
δράργυρος. Καὶ οἴνου πνεῦμα ἀκριβῶς καθαρὸν, πλέον ἢ
ἑκατοντάκις διασαλαχθὲν, οὐδὲ φύσιν, οὐδὲ ποιότητα τὴν
ἰδίαν ἀπέθετο, οὐδὲ δύναμιν τὴν προτέραν· βαφαί τε αἷς
οἱ βαφεῖς ἐπιχειροῦσι, καί τοι ὑπερτριβεῖσαι, τὰ πρῶτα σω-
μάτια ἀτριβῆ κατέσχον, οὐδὲν τὸ ἄνθος ἀμείψασαι. Καὶ
κόνις δὲ ἡ ἐκ λίθου μαγνήτου, πυρὶ δραστηρίῳ ἀποτεφρω-
θεῖσα, καὶ ἅλατι ὀξεῖ τῷ ἐκ θαλάσσης συγκραθεῖσα, καὶ
τρίβου πνεύματι, δι' ἡμερῶν τε πλειόνων μετεωρισθεῖσα, πε-
φθεῖσα, διαχυθεῖσα, ἧς ἔλαχε φύσει δυνάμεως ἐγκρατὴς
εἰς τέλος ἐγένετο. Οὐδὲ γὰρ ἐπὶ ποσὸν ἀμβλυνθείσης τε καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἐξασθενησάσης, διότονως ἄλκυε τὸ σιδήριον. Ὥστε καὶ τὸν παντοίαις μηχαναῖς ἀπομαγνητῶσαι πεπειραμένον, (Μυσχεμβροέκιος δὲ οὗτος ἦν ὁ Ὁλλανδὸς, ὁ περὶ τὸ ἐμπειρικὸν τῆς Φυσιολογίας εἶδος ἐν Νεωτέροις πάνυ θρυλλούμενος), ὡς οὐδὲν ἤνυσεν, ἀναβοῆσαι τέως, τὸν μαγνήτην, ὅπως αὖτις κὰν χρήσαιτο, αὐτὸ τοῦτο μένειν, οἷος περ ἦν μαγνήτης. (1) Ἐξ ὧν δὴ πάντων ὁμολογεῖν ἐπάναγκες ὑφεσάναι τῇ παντὶ σωματικὰς φύσεις ἀπλουστάτας, ἀναλλοιώτους, πάντη ἀτόμους, ὧν ἡ μὲν μίξις καὶ κρᾶσις τὴν γένεσιν, ἡ δὲ διαζεύξις καὶ διάστασις τὴν φθορὰν τοῖς συνθέτοις χαρίζεται.

Θεώρημα ΜΒʹ.

§. φυϛ. „ Τὰς ἀτόμους σωματικὰς οὐσίας ἀρχάς τε εἶ„ ναι τῶν φύσει ὄντων διατεινόμεθα, μεταφυσικῶς μὲν „ δευτέρας, φύσει δὲ πρώτας, ἃς δὴ καὶ μηχανικὰς ἀρχὰς, „ (ὃ τοῖς ὕστερον συνήθες) ἀποκαλεῖν οὐκ ἀπαξιοῦμεν.

Δευτέρας γὰρ τὰς ἐξ ἄλλων ἁπλουστέρων φαμέν. (§. φπγʹ.) Αἱ δὲ ἄτομοι σωματικαὶ φύσεις, ἐξ ὕλης εἰσὶ καὶ εἴδους. (§. φγα.) Ὕλη δὲ καὶ εἶδος ἀρχαὶ εἰσὶ μεταφυσικαί. (§. φπζʹ.) Αἱ ἄρα ἄτομοι κτ. ἀρχαὶ εἰσὶ μεταφυσικῶς δεύτεραι. Ὃ τὸ Αʹ.

Πρώτας δὲ εἶναι φαμὲν τὰς μὴ ἐξ ἄλλων, (§. φπγʹ.) Αἱ δὲ ἄτομοι φύσει οὖσαι τοιαῦται, οὔτ᾽ ἐξ ἄλλων αὖ προτέρων συγκροτηθεῖσαι, οὔτ᾽ εἰς ἄλλας αὖ ἀναλυθεῖσαι ἁπλουστέρας ὑπὸ τῶν ἐν τῇ φύσει δυνάμεων. (§. φγγʹ. φγδʹ.) Αἱ αὐταὶ ἄρα καὶ φύσει πρῶται. Ο. Η. τὸ Βʹ.

Μηχανικαὶ δὲ ἀρχαὶ ἀκούουσιν, αἱ αἰσθήσει μὲν μηδαμῶς, φαντασίᾳ δὲ μόνῃ ληπταὶ (§. φπγʹ.) ἐξ ὧν ἀμέλει οὐκ τεταμένων, καὶ ἐσχηματισμένων, καὶ παντοίως διατιθεμένων καὶ προσαρμοζομένων ἕκαστα οἷον τεχνουργεῖται. Τοιαύ-

(1) In Transactionibus Philosoph. Num. 97. Ὅρα καὶ ἐν τῷ Θεάματ. τῆς Φύσεως ἐν Ἱστορίᾳ τῇ τοῦ Οὐρανοῦ Βιβλ. βʹ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Τοιαύτας δὲ τὰς ἀτόμους εἶναι βουλόμεθα, μὴ αἰσθητὰς μὲν ἰδίᾳ οὔσας διὰ τὴν τοῦ ὄγκου σμικρότητα, φαντασίᾳ δὲ ληπτὰς, διὰ τὴν καὶ τὸ σχῆμα ἀποπεράτωσιν. Ἄρα καὶ τὸ Γ'.

Σχόλιον.

§. φυς'. Τὸ περὶ τῶν ἀτόμων δόγμα, ἐπὶ Μόσχον τινὰ Φοίνικα τὸ γένος πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἠκμακότα ἀνάγουσι. (1) Μεθ' ὃν δὴ, οὐ μόνον Δημόκριτον, καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι περιφανεῖς ἐγένοντο τῆς δόξης προστάται τῷ ἐπωνύμῳ τῶν Ἀτομιστῶν γνωριζόμενοι, ἀλλὰ καὶ Πυθαγόραν αὐτὸν, καὶ Πλάτωνα, καὶ Ἡρακλείδην, καὶ Ἐμπεδοκλῆν, καὶ Διόδωρον τὸν ἐπικληθέντα Κρόνον, καὶ Ἀσκληπιάδην, καὶ πλείστους ὅσους τῷ ἀρχαιοτάτῳ Μόσχῳ συνατομολογῆσαι φασὶν, (2) οὐδὲ αὐτοῦ Ἀριστοτέλους ἐξαιρουμένου, εἴγε καὶ αὐτοῦ μοριολογοῦντος ἐφ' ἕκαστα τῶν φαινομένων, ἀκούειν ἐστίν. Ἀλλὰ γὰρ περὶ τούτων ἴσως αὖτις καὶ ἐνδοιάσειε, Λεύκι--πον δὲ, καὶ Δημόκριτον, καὶ Ἐπίκουρον ἐν Ἀρχαίοις, τῆς Ἀτομικῆς Φυσιολογίας προστάτας διασημοτάτους ἀναδειχθῆναι οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Ὡς οὐδὲ Μαϊγνανίον, καὶ Γασσένδον, καὶ τοὺς περὶ Νεύτωνα πάντας ἐν τοῖς ὕστερον. Μόνοις τοῖς ἀμφὶ τὸν Καρτέσιον καθ' ἡμᾶς τὸ δόγμα οὐκ ἄραρεν, τοῖς διηνεκῆ τε καὶ πέρατος ἄνευ, τῆς ὁμογενοῦς παρ' αὐτοῖς ὕλης τὴν διαλέπτωσιν προχειριζομένοις, καίτοι οὐδὲ αὐτοῖς δίχα τῆς τῶν βραχυτάτων μορίων ποικίλης διαθέσεως, οὐδὲ τὸ τυχὸν ἐπὶ τῶν φυσικῶν αἰτιολογοῦσιν. Ἐπὶ τούτοις οὐδ' ἡ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἔσχατον ἀκμάσασα αἵρεσις, τῶν ἀτόμων πάντη ἀπέσχετο. Καὶ γὰρ καὶ ταύτης ὁ χρηματίσας προήγορος Λεϊβνίτιος ἐκεῖνος, Οὐόλφιός τε ὁ μετ' ἐκεῖνον θερμὸς συνήγορος γενόμενος, ἐξ ἀτόμων τινῶν καὶ αὐτοὶ, ἃς μονάδας καλοῦσι,

τὰ

(1) Στράβ. βιβλ. ιϛ'. Καὶ ὁ Στωϊκὸς Ποσειδώνιος, παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρ. βιβλ. η'. κατὰ τῶν Μαθημάτων.

(2) Ὅρα Φορτουνάτον Ἀβριξία §. 528.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τὰ σώματα πάντα συγκεκροτῆσθαι φασίν. Αἱ δὲ μονάδες οὐσίαι τινὲς αὐτοῖς ὑποτίθενται ἁπλαῖ, δυνάμεσί τισιν ἐνεργητικαῖς οἷον ἐνεψυχωμέναι. Μονάδων δὲ εἴδη τέτταρα καταλέγεται, τὸ μὲν πρώτιστον ὁ Θεός, ἡ πρώτη, καὶ ὑπερτάτη, καὶ μόνη μονάς, ἡ ἐν ἁπλουστάτῃ μιᾷ προσβολῇ ἐν ἀκαρεῖ ἀκριβῶς, καὶ ὑπερτελῶς τῶν δυνατῶν ἁπαξαπάντων οὖσα καταληπτική, αὐτὴ ἄληπτος. Δεύτερον δὲ εἶδος, ὃ τὰς λογικὰς ἐστὶ περιέχον μονάδας, ὅσαι λόγῳ δηλονότι κεκοσμημέναι ψυχαί, τὸν διάκοσμον σαφῶς τε καὶ διακεκριμένως νοεῖν πεφύκασι. Γ'. δὲ εἶδος, τὸ τῶν ἐν τοῖς κτήνεσι ψυχῶν ἐστὶ τῶν ἀλόγων, αἳ σαφῶς μέν, μὴ διακεκριμένως δὲ τὰ σωματικὰ τῶν ὄντων, ἀνατυπούμεναι ἰνδάλλονται. Τὸ δὲ δὴ Δ'. καὶ ἔσχατον εἶδος, τῶν σωματικῶν μονάδων ἐστὶ περιεκτικόν, ἐξ ὧν δηλ. καίτοι μὴ σωμάτων ὄντων, μηδὲ ὅλως ἐκτεταμένων, κατ' αὐτούς, ᾗπερ εἴρηται (§. φις'.) ἀσχηματίστων δέ, καὶ ἀδιαιρέτων, καὶ ἀκριβῶς ἁπλουστάτων, μόνης δὲ κινητικῆς τινὸς δυνάμεως ἐμμοιρουσῶν, αἱ φύσεις αἱ σωματικαὶ συνεστήκασι. (1) Τούτων οὖν τῶν κατὰ τὸ Δ'. Εἶδος μονάδων, ἃς καὶ φύσεως ἀτόμους ἐκάλει Οὔολφιος (2), ἀντιδιαστείλας τὰς ἀτόμους τὰς ἐνύλους (περὶ ὧν ὁ λόγος ἡμῖν) ἀρχὰς ταύτας δευτέρας μέν, καὶ ἐκ τῶν τῆς φύσεως ἐκείνων συνισταμένας, φυσικῶς δέ γε πρώτας, (ὡς εἰς αὐτὰς τῶν ἐν τῇ φύσει διαιρέσεων ἀποληγουσῶν) ἐτίθετο. Οὕτω μὲν οὖν πρὸ πολλοῦ τε, καὶ παρὰ πολλοῖς, τοῦ περὶ τῶν ἀτόμων δόγματος ἐκνενικηκότος, πάρεργον ἂν εἴη καὶ τὴν διαφορὰν τῶν περὶ αὐτὸ δοξασμάτων καταμαθεῖν, ἐπεὶ μὴ ἄνευ διαφορᾶς φέρεται πρεσβευόμενον. Τοῖς μὲν γὰρ Παλαιοῖς τά,τε ἄτομα ἄπειρα τῷ πλήθει, τό,τε κενὸν ἄπειρον τῷ μεγέθει εἰσήγετο. (3) „ Ἐκεῖνα δὲ σώ-
„ ματα λόγῳ θεωρητὰ (οὐ γὰρ αἰσθητὰ δηλονότι) ἀμέτο-
„ χα κενοῦ (ἅτε δὴ πόρων ἄμοιρα) ἀγέννητα, ἀΐδια,
„ ἄφ-

(1) Βουδδ. Ἐπιτομ. Φιλοσοφ. Ἱστορικ. Κεφ. ς'. Παραγρ. 31. Ὅρα οὖν τὰ Πρακτ. τῆς ἐν Λιψίᾳ Ἀκαδημ.

(2) Κοσμολογ. §. 186.

(3) Πλούταρχ. Ἀρεσκ. Βιβλ. Α'. Κεφ. ιγ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Κ.Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„ ἄφθαρτα, οὔτε θραυσθῆναι δυνάμενα, οὔτε διαπλασμὸν
„ ἐκ τῶν μερῶν (οὐδὲ γὰρ ἔχει μέρη.) λαβεῖν, οὔτε ἀλ-
„ λοιωθῆναι. Συμβεβηκέναι δὲ τοῖς σώμασι (νόει μοι
„ τοῖς ἀτόμοις) Ἐπίκουρος μὲν σχῆμα ἔλεγε, καὶ μέγεθος,
„ καὶ βάρος, Δημόκριτος δὲ δύο, μέγεθός τε, καὶ σχῆμα.
„ Εἶναι δὲ τὰ σχήματα τῶν ἀτόμων περιληπτά, οὐκ ἄπει-
„ ρα· μὴ γὰρ εἶναι μήτε ἀγκιστροειδῆ, μήτε τριαινοειδῆ,
„ μήτε κρικοειδῆ. Ταῦτα γὰρ σχήματα εὔθραυστά ἐστιν.
„ Αἱ δὲ ἄτομοι ἀπαθεῖς, ἄθραυστοι. (1) Καί τοι κατ᾽ ἄλ-
λους τὰ τῶν ἀτόμων σχήματα μικροῦ δεῖν ἀπερίληπτα (2) εἰ-
σάγεται, τῶν μὲν γωνιωδῶν, τῶν δὲ μή, καὶ τῶν μὲν ἐπι-
πεδοειδῶν, τῶν δὲ σφαιροειδῶν, καὶ τῶν μὲν λείων, τῶν δὲ
τραχειῶν, καμπυλοειδῶν, ἀγκιστροειδῶν, καὶ παντοίως ἄλ-
λως μεμορφωμένων. Ἐνούσης δὲ φύσει, κατ᾽ αὐτούς, καὶ ὁρ-
μῆς ταῖς ἀτόμοις, φέρεσθαι πλαγίως ἀεὶ αὐτὰς ὁ Δημόκρι-
„ τος ᾤετο· ὁ δ᾽ Ἐπίκουρος καὶ βάρος αὐταῖς προσετίθει, καὶ
„ τὰς μὲν κατὰ στάθμην, τὰς δὲ κατὰ παρέγκλισιν, τὰς
„ δὲ κινουμένας ἄνω κατὰ πληγήν, καὶ κατὰ παλμὸν κινεῖ-
„ σθαι ἐτόπαζεν. (3) Τοῖς δέ γε Νεωτέροις ταῦτα συνάδου-
σι, τό,τε μὴ ἀϊδίους, ὑπὸ δὲ τοῦ αἰτίου παρῆχθαι λέγειν
αὐτάς, καὶ παραχθείσας κινηθῆναι, καὶ οὔτε ἐν τῷ ἀπείρῳ
εἶναι, οὔτε ἀπείρους, πολλὰ οὐδὲ αὐτοῖς ὁμονοοῦσιν ἐντυχεῖν
ἔσαι. Ἐπεὶ ὁ μὲν Γασσένδος, καὶ τὸ κενὸν αὐταῖς συνυ-
πέθετο, ὁ δὲ Μαϊγνάνιος οὐχ ὅπως ἀκενοῦς, ἀλλὰ καὶ ἐν
τῷ παντὶ ἀκένῳ, καὶ δι᾽ ὅλου πλήρει φερομένας εἰσηνέγ-
κεν, ὕλην τινὰ πάνυ ὑγρὰν τὴν πληροῦσαν τὰ διαστημά-
τια, δι᾽ ὅλης τῆς φύσεως ἐνδιαχέας. Κἀκείνῳ μὲν ἐκτά-
σεως οὐκ ἠμοίρησαν, τῷ δὲ κατὰ τὰς Λεϊβνιτείους μονάδας
πάντῃ εἰσὶν ἀπλούσαται. Καὶ τῷ μὲν ὁμοφυεῖς αἱ πᾶ-
σαι, καὶ πλὴν ἢ σχῆμα καὶ ἔκτασιν, οὐδὲν ἀλλήλων διενηνο-
χυῖαι, τῷ δὲ καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν διαφέρουσαι, καὶ τῷ εἴδει
δια-

(1) Πλούταρ. Ἀρεσκ. Κεφ. γ΄.
(2) Ἀριστοτέλης Φυσικ. Α΄. καὶ περὶ Γεν. καὶ Φθορ. Α΄. καὶ Διογέν. ὁ Λαέρτ. Βιβλ. Θ΄.
(3) Πλούτ. Α΄. Ἀρεσκόντ. Κεφ. ιβ΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

διακρινόμεθα. Ἡ τοίνυν τῶν ἀτόμων αἵρεσις, πρεσβυτάτη τε ἡ αὐτὴ οὖσα, καὶ νεωτάτη, καὶ πολλοὺς πρὸ τῶν ἄλλων τοὺς αἱρετιστὰς οἰκειωσαμένη, οὐδὲ ἡμῖν ἀπαρέσκουσα ἐστὶν, εἰ μόνον τις αὐτῆς, τὰς παρεισφρησάσας ἀτοπίας ἀποξέσας, καθαρὰν πλασμάτων γνωματεύειν προσδέχοι, καὶ τῷ ὀρθῷ λόγῳ σύμφωνον. Ταύτῃ δὴ, καὶ τὰς θρυλλουμένας ἐκείνας ἀρχὰς τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος μεταφυσικῶς, ἥπερ εἴρηται, „ καὶ τῇ ἐπινοίᾳ μόνον τοιαύτας εἶναι ἡγούμενοι, οὐχὶ δὲ „ φυσικὰς (ἐπὶ γὰρ τῶν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συγκειμένων „ ἐπινοίᾳ μόνῃ προεπινοεῖται τῶν συνθέτων τὰ ἁπλᾶ, οὐ „ γὰρ πρότερον ὑποστήσας ὁ Δημιουργὸς ὕλην ἀνὰ μέρος καὶ „ εἶδος, ὕστερον ταῦτα συντέθεικεν, ἀλλ᾽ ἅμα τοῖς ἁπλοῖς, „ καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν συγκείμενον, εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε, τῶν „ πρός τι γὰρ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὸ ἕτερον χωρὶς θα- „ τέρου εἶναι οὐ δύναται. (1) Ἀρχάς τινας φυσικὰς πρώτας, καὶ ταύτας οὐκ ἀνυποστάτους, καθ᾽ ἑαυτὰς δὲ ὑπάρχειν πεφυκυίας καὶ πραγματιώδεις ὑποτίθεσθαι δεῖν ἀξιοῦμεν, ὃ καὶ πᾶσι μὲν μικροῦ δεῖν τοῖς ὕστερον ἠξίωται, καὶ τῶν Παλαιῶν τοῖς φυσικωτάτοις, καὶ Πλάτωνι, ὡς ἐκ τῆς Πορφυρίου ὑπομνήσεως μαθεῖν ἐστὶν (2) ὁμόλογον ὂν „ ὅτι οὐκ εἰ- „ σὶν ἀρχαὶ τῆς τοῦ κόσμου συνθέσεως ὕλη καὶ εἶδος, ἀλ- „ λὰ τὰ ἤδη ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συστάντα σώματα, ὧν ἡ „ σύνθεσίς τε καὶ τάξις τὸν κόσμον ἐποίησεν. (3) Τὰς δὲ δὴ ἀτόμους ταύτας εἶναι βουλόμεθα, σωμάτιά τινα ὄντα πάνυ βραχύτατα, κατὰ βούλησιν τοῦ Δημιουργοῦ λαβόντα τὸ εἶναι, ἐκτάσει τε, καὶ σχήματι, καὶ φύσει διαφέροντα, εἰ μὴ πάντα πάντων, πολλὰ γοῦν πολλῶν, καὶ ἀριθμῷ, καὶ πηλικότητι ὡρισμένα, οἷά τε, καὶ ὅσα, καὶ ἡλίκα, ἡ τοῦ παντὸς ἀπῄτει συναρμογή τε καὶ σύστασις, τοῦ ἐξ ἐκείνων συστησομένου. Εἶναι δὲ ταῦτα ἁπλᾶ, καθ᾽ ἑαυτά τε ὑφεστῶτα, ἄ-το δὴ μὴ ἐκ πλειόνων ἁπλουστέρων συνεπισωρευομένων ἀλ-

λή-

(1) Φιλόπονος Ἀντιῤῥητ. Λόγ. ς΄. κατὰ τὴν τοῦ Πρόκλου Ἐπιχειρημ. ὑπὲρ Ἀϊδιότ. Κόσμου.

(2) Παρὰ τῷ Φιλοπόνῳ Αὐτ.

(3) Ἔνθα ἀνωτ. ὁ αὐτ.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

λήλοις συνεστηκότα, μηδένα τε πόρον ὅλως, ἢ κενόν τι διαστημάτιον (οἷον αὖ γένοιτο ἐκ τῆς ἐπαφῆς τε καὶ ἐπιθέσεως πλειόνων, κατὰ μέρη συνεφαπτομένων, καὶ μὴ ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένων, καὶ πόρους ἐντεῦθεν τινὰς ἐνδιαλειπόντων) ἔχοντα. Στερρότατά τε τὰ αὐτὰ τυγχάνειν, οἷον οὐδὲν τῶν ἐν τῷ παντὶ σωμάτων, σκληρότατα, ἀντιτυπότατα, παγιώτατα, πάντη ἀτειβῆ, καὶ ἀτέραμνα, καὶ οὐδεμιᾷ τῶν ἐν τῇ φύσει δυνάμεων ἀναλυτά, οὐδὲ διαιρετά, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἄτομα, οὐ [illegible] τὸ ἐκτάσεως μὴ ἀμοιρεῖν, παρὰ δὲ τὸ πόρων, ὡς εἴρηται, ἀμοιρεῖν. Καλεῖσθαι δὲ αὐτὰ καὶ μόρια στοιχειώδη, καὶ πρεσβυγενῆ σώματα, καὶ μονάδας φυσικάς, φύσει τε ἁπλᾶς, καὶ πρώτας, καὶ ἀρχοειδεῖς, ὡς ἐξ ὧν ἅπαν σῶμα αἰσθητὸν τὴν σύνθεσιν ἔχει λαβόν, καὶ εἰς ἃ τὴν ἀνάλυσιν ἐπιδέχεται. (1)

Θεώρημα ΜΓ'.

§. φυζ'. „ Τῶν ἀτόμων οὐθ' ἑκάστην ἑκάστης ἑτεροφυῆ
„ τυγχάνειν εἰκός, καὶ ἑτεροσχήμονα, οὐδὲ μὲν οὖν ἁπάσας
„ ὁμοίας φύσει, καὶ σχήματι.

Εἴπερ γὰρ ἑκάστη ἑκάστης, καὶ πᾶσαι ἁπλῶς ἀλλήλων διαφέρουσαι ἐτύγχανον φύσει, καὶ σχήματι, οὐδεμία αὖ, οὐδ' ἡ τυχοῦσα τοῖς σώμασιν ἐνεφαίνετο ὁμοιότης. (§. τκβ'.) Ὡς ἐκ τῶν ἑτεροφυῶν τε καὶ πάντη ἑτεροσχημόνων, ἀδύνατον ὂν ἐπαθροιζομένων ἰδίᾳ, ἀνακύψαι δύω τινά, τὸ τοῦ εἴδους ἐμφερὲς πρὸς ἄλληλα διασώζοντα. Πολλὴ δὲ ἡ ἐν πολλοῖς τῶν ἐν τῷ παντὶ ἐνορωμένη ὁμοιότης τε καὶ ἐμφέρεια. (ἐξ ὑποθ.) Ἄρα τὸ Α'.

Εἰ δὲ πᾶσαι φύσει τε αἱ αὐταὶ ἐτύγχανον, καὶ τοῖς σχήμασι παραπλήσιαι, Α'. οὐκ αὖ τοσαύτη τοῖς ἐν τῷ παντὶ διαφορὰ συνέβαινεν, ὅση ὁρᾶται, μόνη δ' αὖ ἥπου ἡ ἐκ τῆς θέσεως τῶν ἁπλῶν, καὶ πλέον ταύτης οὐδέν. Β'. Καὶ ῥᾴδιον αὖ

(1) Ὅρα Νεύτων. Ὀπτικ. Ζητήμ. λα'.